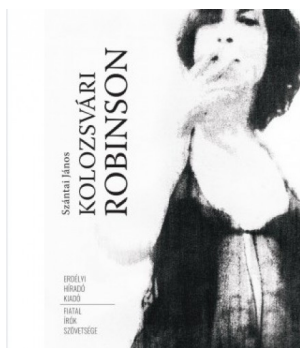

Lakatos-Fleisz Katalin

Hajótörött Kolozsvár főterén

Egy ideje sirályok lepték el Kolozsvár főterét. Na és? – kérdezhetnénk. Igaz ugyan, hogy néhány éve sirályok még nem, vagy nem ekkora számban voltak itt, de ez önmagában csak egy érdekes jelenség. Ebből adódóan valószínűleg sokan gondolhatják azt a derék kolozsvári lakosok közül, hogy itt valahol tengernek kell lennie. És hogy mennyire más egy tengerre nyíló város, mint egy szárazföldi, azt mindenkinek a képzeletére bízom. Szántai János új verseskötete is minden bizonnyal ebből az alapötletből származik. Talán ez is egyike a megmagyarázhatatlan vonzerejű, a tudatba makacsul befészkelődő képeknek.

A kötet egyetlen, a kolozsváriak számára nagyon is kultikus helyet idéz meg: Kolozsvár belvárosát, a Főteret, valamint annak környező utcáit, méghozzá egy merész metaforával tenger képében. És ha már tenger, akkor a tengeri tehének, azaz a lamantinok, és persze az elmaradhatatlan sirályok – melyek mindig a fejünk fölött köröznek – gazdag képi világba burkolóznak: nagy hőségben az „ég sparhertjén sercegő sirálytetemek” a Főtér elsivatagosodásával „kiakasztották tollruhájukat az égre”, amikor pedig üres a tér és nincs mozgás, „a sirályok égre vetett kockák”.

Sirályok, galambok, lamantinok népesítik be ezt az élettől nyüzsgő főteret és környékét, ahova a versbeszélő, a hajótörött Robinson egy üveg vörösborral telepszik le, vélhetően a „hajlékony neolatin” nyelven beszélő barátnőjével. Ez a helyzet megteremti a lehetőséget, hogy a lírai én egy sajátos, kevert világot villantson fel, bájjal és ellentmondásaival együtt. Mert a szerelemben „összekeverjük nyelveinket” – ez szép, de ahogy lakonikusan megfogalmazza egy helyütt: „Te román vagy. / Én magyar. / Te sokan vagy a téren. / Én

kevesen 1:0 *Én ismerem a nyelved. / Te nem ismered az enyémet 1:1* – ez a kökemény valóság (*Egy kis interetnikus feszültség feloldása*). Ezt az egyoldalúságot alighanem minden erdélyi magyar magáénak érezheti. A vers ugyan stilizált-ironikus alaphelyzetbe ágyazza be az erdélyi román–magyar együttélést, de az idézett részben nincs semmi ironia. Kevésnek és ismeretlennek lenni ugyanis hatalom nélküli, alávetett pozíció. De mindenütt a város vagy tágabban a tér textúrájába szövődnek bele az interetnikus feszültségek, ami a férfi és nő közös városa, ám kettejüknek mégsem ugyanazt jelenti: „*Én a Főtéren sétálok. / Veled. / Te a Piața Libertății-n sétálsz. / Velem.*” A vers hosszúra nyújtott címét – hosszabb, mint maga a vers – érdemes idézni: „*Lényeglátó versike arról, amint egy este, nyelvtudásom teljes arzenálját bevetve próbáltam magyarázni szívem pillanatnyi és neolatin hölgyének, miért élünk mi, magyarok és románok, két teljesen párhuzamos univerzumban ezen a transzilván földön, amely univerzumok, sajnálatos módon, a végtelenben találkoznak; aztán megittunk valahol egy üveg bort, és buján viselkedtünk az utcán, mert a szex maga rohadt végtelen.*”

A kötet érdekessége számomra elsősorban mégsem az interetnikus feszültségekre való ráismerés, hanem a merészen álmodozó metaforika, illetve a változatos ritmusú versbeszéd. Visszatérő napszak a dél: „*Szent Mihály tornyában delet harangoznak*”, „*lyuggatja a Főtér a déli verő*”, egyáltalán a meleg, sőt a forróság. A tér ismert pontjai – a Mátyás-szobor, a Szent Mihály-templom, a vásárok bódéi, a teret körülvevő paloták – feltűnnek itt-ott, amikor a víz-metaforika a tér hús-vér, vagy inkább kő-pad valóságával keveredik: „*Orrunk előtt lomhán hullámoz a tér köve*” – (*Halak, emlősök*), „*Üldögélünk a főtéri mólón. Lábunk belelóg a kövezetbe*” (*Delfinárium*). „*A templomtorony árboca reccsen*” (*Rendetlen feltámadás*). „*Halrajok rebbennek ki-be a gótikus ablakokon*” (*Hétfő és Robinson*). Máshol kiszáradt tengerfenék a Főtér, az egykori Vörös-tenger (*A feltételes kikötő*), vagy épp maga a Szahara (*Átültetés*).

Az eddigiek alapján felvetődhet a kérdés, mennyire szól ez a verseskötet olyasvalakinek, aki esetleg nem ismeri Kolozsvárt. Mert egy „benszülött” kolozsvári számára minden az ismerős pontokhoz kapcsolódva nyer értelmet (Szent Mihály-templom, Mátyás-

szobor, Tükör utca, Farkas utca). A helyi olvasó tudja, hogy a téren sorakozó bódék valójában milyenek, mennyire csakis ehhez a térhez tartozók, de még a „szembejövő dögös nő” elkenődött rúzzsal is echte kolozsvári. És ezekhez képest ott van egy teljesen idegen világ: a víz, a tenger világa. Tettem egy olvasási kísérletet arra, mit jelenthet a kötet egy nem kolozsvári befogadónak. A városra vonatkozó adatokat kihúztam a szövegből, csak a helyi szempontból „közömbös”, neutrális képekre koncentráltam, és felfigyeltem a képek gazdagsága mögött egy átfogó szimbolikára. Arra, hogy a tenger több mint tenger, nemcsak nagy víz, hanem a mindent egyesítő, körvonalakat elmosó, versbeszédet hullámmozgásra készítő erő, és efelől olvasva értettem meg az olyan képeket, mint például a „*delet harangoz a tenger*”, vagy hogy a poliphasonlattól milyen út vezet egy nagyáruház mélyhűtőjébe (*Darwinista kaland*). Ez utóbbi szövegben ugyanis a versbeszélő a törzsfjlődés egy hiányzó láncszemeként csontos polipként aposztrofálja önmagát és barátját. Innen nézve tenger az is, ami a tengerből kiemelkedik: szigetek, kikötők, partok. Tenger az ég is, nyári forróságban fehér: ez a „nyári tél”, melynek határai aztán ugyanúgy eltűnnek, mint a homokba rajzolt vonalak...

Tehát mégiscsak van tenger Kolozsvár főterén. Szót kell ejtenem a kötet társszerzőjéről, Drăgan-Chirilă Diánáról is, akinek sejtelmes hatású fekete-fehér fotói díszítik a lapokat. Átsejlik rajtuk a város, amikor az ismerős körvonalak elvesztik szilárdságukat, mintha szakadó esőben szemüvegünk mögül néznénk a tereket, vagy épp a déli forróság délibábjá játszana velünk. Egyik kedvencem *A hasonváros* című vers mellett található fotó, előtérben egy macskaköves járdával, amin kísérteties fény sugárzik. A fény forrása az átellenben levő napkorong lehet, ami vízszuhatagként ömlik le, homályos, holdszerű fényben hagyva magát a korongot is. Ez az önmagához képest erőtlenségre, lezúduló fény a környező épületeket is magával húzza, amibe egy kiterjesztett szárnyú denevért láthatunk bele. Az álomszerűen előmlő fényben egyszerre van benne az éjszaka és a nappal. Talán azért is szeretem ezt a képet, mert a rajta látható városkép ismeretlen. És persze néptelen. Mégis hasonlít, emlékeztet valamire.